

İLKÖĞRETİM OKUL BİNALARININ FİZİKSEL SORUNLARINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ (VAN İL ÖRNEĞİ)*

INVESTIGATING TEACHERS' VIEWS ABOUT PHYSICAL PROBLEMS OF PRIMARY SCHOOLS (VAN SAMPLE)

Ahmet AKBABA**
Mehmet TURHAN***

Öz:

Bu araştırmada öğretmen görüşlerine göre ilköğretim okul binalarının fiziksel sorunlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Nitel yaklaşımla tasarlanan çalışma betimsel tarama modelindedir. Literatür taraması yapılarak ve uzman görüşüne başvurularak 10 soru belirlenmiş ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile Van ilinde görev yapmakta olan 24 gönüllü öğretmenle görüşme yapılmıştır. Görüşmeler ses kaydı altına alınmış ve yazılı hale getirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin önemli bir kısmı okul binalarını fiziksel olarak yeterli görmemektedirler, ayrıca görüşülen öğretmenlerin dörtte üçü okullarında engelli bireyler için alınan özel bir düzenleme olmadığını dile getirmiştir. Hem dış cephe hem de sınıfların renk seçimi yapılırken insan psikolojisi üzerindeki etkilerinin göz önünde bulundurulmadığı anlaşılmaktadır. Okul bahçelerinin genel olarak yeşillendirilmemiş, beton zeminlerden oluştuğu ve öğrencilerin teneffüslerde oyun bahçesi olarak kullanmalarına uygun bulunmadığı söylenebilir. Hedeflenen çağdaş eğitime ulaşmada bir adım daha ileriye gidebilmek için okul binalarının fiziki sorunlarının zaman kaybetmeden giderilmesi gerektiği ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Okul Binası, Okul Binalarının Fiziksel Sorunları, Okul Bahçesi.

Abstract:

In this research it is aimed to determine teachers' views about primary and secondary schools' physical problems. The survey type research is modelled with qualitative approach. By making literature research and consulting expert opinion 10 questions were developed. With semi-structured interview technique 24 volunteer teachers who currently work in Van were interviewed. Interviews were recorded and typed. According to data a significant part of teachers do not think their school is physically adequate. Moreover, except from a quarter of them, teachers pronounce that there is no special arrangement for disabled people. It is understood that while determining school colours human psychology generally is not taken into consideration. It can be stated that most school gardens consist of pavement and were not planted enough. Also, they are not thought to be adequate to be used as playing garden for children. In order to go further in the way of a modern education aim, physical problems that schools face with should be dealt with immediately.

Keywords: School, Schools Physical Problems, School Garden.

* Makale Geliş Tarihi: 05.05.2016
Makale Kabul Tarihi: 11.10.2016

** Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Kampus/Van, ahmetakbaba13@gmail.com.

*** Arş. Gör., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Kampus/Van, turhan5619@gmail.com.

GİRİŞ

Okullar öğrencileri hayata mı hazırlar yoksa eğitim hayatın kendisi midir? Bu konuda birbirini destekleyen veya birbirine karşı çıkan ortaya atılmış onlarca fikir, yazılan yüzlerce kitap, yayınlanmış binlerce makale vardır. Belki on yıllar boyunca bu tartışmalar devam edecektir. Ancak hangi yönden bakılırsa bakılsın okulda verilen eğitimin kalitesini yükseltmek, öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırmak ve öğrencileri derslere karşı motive etmek hemen hemen hepsinin temel amaçlarındandır. Bu çalışmada öğrenme ortamlarının etkililiğini arttırmak için ne tür düzenlemeler yapılabileceği incelenecektir.

Öğrencilere en verimli fiziksel öğrenim ortamını sağlamak için, sınıf içi bazı düzenlemelere gerek duyulmaktadır. Hem okul hem sınıf bazında yapılabilecek iyileştirmelerle verilen eğitimin kalitesi desteklenebilir. Gelişmiş ülkelerde okul binaların planlanması ve yapımı özel bir uzmanlık alanı olarak gelişmesine rağmen Türkiye’de bu durum henüz bir uzmanlık alanı olarak görülmemektedir. Okul bütün yönleriyle eğitimin verimine katkı sağlayacak özellikleri taşımalıdır. Sadece derslikler değil aynı zamanda bahçe, kantin, spor salonu ve kütüphane gibi ortak kullanım alanları da özenle planlanmalıdır (Işık, 2004: 62). Dinç ve Onat’a (2002: 54) göre ülkemizde okul binaları genel olarak birbirinin aynı projeler halinde yapılmakta ve okulun fiziki yapısında o okula has düzenlemelere nadir rastlanmaktadır. Bundan kaynaklı olarak da aynı tip binalar aynı tip sorunları beraberinde getirmektedir. Işık’a (2004: 63) göre okul binalarının eğitim öğretime uyguladığını belirlemek amacıyla şu kıstaslar kullanılabilir:

1. Eğitim öğretim plan ve programına uygun olmalıdır.
2. Öğrencilerin gelişimsel düzeylerine uygun olmalıdır.
3. Okuldaki öğrenci sayısına için yeterli olmalıdır.
4. Doğal afetlere karşı korunaklı olmalıdır.
5. Öğrenciler için ulaşılabilir olmalıdır.

Okulun Yeri; Okul binasının yapılacağı yeri belirlemek verimli bir eğitim öğretim ortamı süreci geliştirmenin ilk ayağıdır. Okullar hizmet vereceği toplum kesimlerinin merkezi konumunda olmalıdır. CEFPI’ya (1981) göre okul yeri belirlenirken göz önünde bulundurulması gereken kriterler şöyle sıralanabilir.

1. Eğitim öğretim faaliyetlerine uygun bir ortam olmalıdır.
2. Öğrencilerin rahatça ulaşabilecekleri uzaklıkta olmalıdır.
3. Güvenli bir çevrede olmalıdır.
4. Trafik ve endüstriyel gürültüye maruz kalmayacak bir çevrede olmalıdır.
5. Altyapı hizmetlerinin sağlanabileceği bir yerde olmalıdır.
6. Sonraki yıllarda gerekli görüldüğü takdirde okulun genişletilmesine elverişli bir yerde olmalıdır.

7. Okul yeri hem satın alma hem de sahip olma açısından ekonomik olmalıdır (Akt. Işık, 2004: 63).

Bunlara ek olarak okul türü ve kademesine göre de ek maddeler eklenebilir. Bagford'a (1981) göre ilköğretim okulların öğrencilerin yürüyerek ulaşabilecekleri mesafede olmalıdır (Akt. Işık, 2004: 63).

Okulun Büyüklüğü; Okul büyüklüğünün öğrencilerin akademik başarısı ve okul kültürü üzerindeki etkisi hakkında özellikle yurt dışında birçok araştırma yapılmış fakat bu araştırmalar farklı sonuçlar doğurmuştur. Hem küçük okulların hem de nispeten daha büyük okulların kendilerine özgü olumlu ve olumsuz etkileri ortaya çıkarılmıştır (Akkalkan, 2009:2).

Büyük okullar; Büyük okullarda hem öğretmen sayısı hem de öğrenci sayısı yüksektir. Bu durum öğretmenlere kendilerini geliştirme imkanı verirken öğrencilere ise farklı konu ve alanlarda ilgi ve yeteneklerine cevap verecek derslere ulaşma imkanı sağlamaktadır. Bununla birlikte büyük okullarda sınıf mevcutları da yüksek olmaktadır. Daha fazla disiplin problemiyle karşılaşmakta ve daha çok formal ilişkilerin gelişmektedir (Muse, Smith ve Baker, 1987, Akt. Işık, 2004: 65).

Küçük okullar; Küçük okullarda öğrenci başarısı daha yüksek düzeydedir. Ayrıca disiplin problemleri daha az yaşanmakta ve okulu terk etme oranları bu okullarda düşmektedir. Öğrenciler daha fazla görev ve sorumluluk alır ve bunun sonucunda kendileri ve okulları hakkında daha olumlu düşüncelere sahip olurlar. Okul aile işbirlikleri küçük okullarda daha kolay sağlanabilmektedir. Bununla birlikte hem öğrenciler hem de öğretmenler arasında informal bağlar kurularak okula karşı daha olumlu bir bakış gelişmektedir. Küçük okulların dezavantajları ise öğretmenlere öğretmenlik dışında yönetsel görevler verilmesi, öğrenci mevcudunun az olmasından kaynaklı olarak sınıf kültürünün ortaya çıkarılamaması, maliyetlerin de artması ve daha çok kırsal alanlarda kurulduklarından yeterli kaynağa ulaşmada yaşadıkları problemler olarak sıralanabilir (Akkalkan, 2009; Öğülmüş ve Özdemir, 1995:9).

Aydınlatma; İnsan gözü çevredeki ışık ortamına uyum sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Doğal yapısı gereği farklı ışık kaynakları ve şiddetine uyum sağlayabilmektedir. İyi bir ışıklandırma erken yorulmayı önlemekle beraber odaklanmayı da sağlayarak iş verimini artırır. Gün ışığına yakın bir aydınlatma görüş etkililiğini artırır. Kötü aydınlatma ise yorgunluğu arttırdığı gibi odaklanmayı güçleştirir ve insanları moral olarak yıpratır. Bu yüzden sınıf ortamında ışığın dağılımına, şiddetine ve rengine dikkat edilmesi gerekir.

Renklerin insan psikolojisi üzerinde etkileri vardır. Mavi ve yeşil insanları rahatlatırken, kırmızı ve turuncu renkler uyarıcı niteliğindedir. Sınıf duvarlarının çok açık ve parlak renklerle boyanmış sınıflarda ışık gereğinden fazla yansiyacak ve gözü rahatsız edecektir. Koyu renkli boyama da ise sınıfta boğucu ve karanlık bir ortam oluşabilir. Sınıf içinde renk düzenlemesi yapılırken sınıfın gün ışığı alma durumuna göre düzenleme yapılmalıdır. Açık pembe, yeşil ve mavinin tonları okullarda en sık tercih edilen renklerdir.

Işık kaynağından direk göze gelen ışık öğrenmeye odaklanmayı zorlaştırabilir ve dik-kati dağıtabilir. Bunun yerine dolaylı aydınlatma yapılması ekonomik görünmese de daha sağlıklıdır. Işık mümkünse tek kaynaktan gelmeli ve renk değişimlerinden kaçınılmalıdır. Aynı şekilde tavan yüksekliği ve şeklidir. Yüksek tavanlı öğrenme ortamlarında direkt aydınlatmanın zararları azaltılabilir (Tutkun, 2003: 139; Eren, 1993:228; Işık, 2004: 67).

Isı; Öğrenme ortamının ısı ve nem değerleri de öğrencilerin odaklanmalarında önemli bir faktördür. İnsan anatomisi çevresine uyum sağlamak için sürekli ısını kontrol altına almaya çalışır. Çok sıcak bir havada terleyerek vücudu soğutmaya soğuk bir hava da ise cilt hücrelerinde bulunan mitokondri tam performansla çalışarak sürekli ısı üretmeye çalışır. Her iki durumda da vücut tam olarak rahat değildir ve tepkiler verir (titreme). Öğrenme ortamı için en ideal sıcaklık 17-23 °C olarak kabul edilmektedir. Bu aralık insan vücudunun rahat bir şekilde çalışması için ortalama bir sıcaklıktır. Aynı şekilde havadaki nem oranının da aşırı yüksek ya da düşük olması rahat çalışmayı engeller. Nem vücudun ideal sıcaklığa ulaşması için verdiği tepkileri yavaşlattığı için vücut daha uzun süre rahatsızlık hissedecektir.

Sınıfın düzenli olarak havalandırılması bir diğer önemli faktördür. Kalabalık bir grubun uzun süre kapalı alanda bulunması ortamdaki karbondioksit oranını artıracak ve rahat nefes almanın dolayısıyla rahat çalışmanın önünde bir engel teşkil edecektir. Sınıfların düzenli olarak havalandırılması bu yüzden oldukça önemlidir (Tutkun, 2003: 141; Eren, 1993: 236).

Gürültü; Maddelerin titreşimi sonucunda bu titreşimlerin hava, su gibi bir ortam içinde iletilerek kulağa ulaşmasına ses denir. Hoşa gitmeyen ve rahatsız edici sesler ise gürültü olarak tanımlanmaktadır. Ses gürültünün kaynağıdır ve meydana gelen titreşimin saniyedeki miktarını ifade eden *frekans* ile ölçülür. Sesin saniyedeki titreşim sayısı ise *Herz* olarak ifade edilmektedir. Ses dalgalarının şiddeti ve yoğunluğu gürültü düzeyinde belirleyicidir. Gürültü dB (desibel) birimiyle ölçülür. dB ses şiddetinin frekansa göre ayarlanmış şeklidir (Velicangil, 1970; Akt. Hayta, 2007: 30).

Gürültüye maruz kalmak işleme organına, insan psikolojisine ve iş verimine zarar verir. 80 dB üzerindeki gürültüye belli bir süre maruz kalınca geçici ya da kalıcı sağırılık meydana gelebilir (Tablo 1). Ayrıca gürültü, insanları psikolojik olarak da etkileyip zamanla sinirliklik, öfke ve kararsızlık gibi davranış bozukluklarını arttırabilir (Hayta, 2007: 31). Yoğun gürültülü ortamlarda haberleşme güçleşmekte ve iletişim kopuklukları yaşanmaktadır, bu durum beraberinde iş verimliliğinin düşmesini hatta iş kazalarını getirmektedir (Aydemir, 1995, Akt. Hayta, 2007: 31).

Tablo 1: Gürültü Düzeyine Bağlı İşitme Kaybı Yüzdeleri

Gürültü Düzeyi dB	İşitme Yeteneği Kaybı %		
	5 yıl sonra	10 yıl sonra	20 yıl sonra
80	0	0	0
90	4	10	16
100	12	29	42
110	26	55	78

Kaynak: Çalışma ortamı koşullarının işleme verimliliği üzerine etkisi (Hayta, 2007: 31).

Gürültü sınıf içinde de eğitimi sekteye uğratan bir durumdur. Öğretmen öğrencilerin ilgi, dikkat ve katılımını dersin her aşamasında dinç tutmalıdır. Gürültülü bir ortamda öğrencilerin dikkati dağılacak ve sıkılacaklardır. Gürültü zihni yoran ve iletişimi engelleyen bir unsurdur ve genellikle derse ilgisizlik, dikkat ve güdülenme eksikliği ya da kaygı gibi nedenlerle ortaya çıkar. Gürültü hemen engellenemezse diğer öğrencilerin de dikkatini dağıtacak ve yığılmalı olarak artacaktır (Tutkun, 2003: 140).

Işık'a (2004: 68) göre sınıf ortamında yansımadan kaynaklı sesler de verilen eğitimin verimliliğini düşürebilir. Sesin kaynaktan çıktıktan sonra direk olarak alıcılara ulaşması en net ve anlaşılır sesi sağlayacaktır. Sınıf içinde bu akustiği sağlamak için şu önlemler alınabilir:

Tavan yüksekliğinin kontrol edilmeli (3.00 m), Ses emici yüzeyler oluşturulmalı, Yerlere halı kaplanmalı, Öğrenci ve öğretmen arasındaki mesafenin en aza indirilmeli, Gerekiyorsa ses düzeneklerinin kullanılmalı, Okulların gürültü oluşturacak yerlerden uzakta inşa edilmeli, Havalandırma ve klima gibi araçların seçilmesi ve kullanılmasında dikkatli olunmalıdır.

Renkler; Günümüzde renklerin insan psikolojisini etkilediğini destekleyen birçok çalışma var olsa da bu durumun nasıl meydana geldiği henüz tam anlamıyla açıklanamamaktadır. Yine de bu çalışmalar renklerin insan davranışlarını tahmin etmede ve yönlendirmede nasıl kullanılabileceği hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Renkler sıcak, soğuk, pasif, aktif, hafif, uyarıcı, dinlendirici ve daha birçok şekilde kategorize edilebilir. Renklerin duyguluk tür ve değerleri kategorileştirmede önemli bir etkiye sahiptir. Diğer bir ifadeyle aynı rengin etkileri hem pozitif hem negatif olabilir, bunu rengin türü ve değeri belirler. Kırmızı rengi bir yandan hayatın rengi ve canlılığı simgeler. Aynı şekilde kaosu, kanı, şiddeti, hırs, tutku ve savaşı da simgeler (Özdemir, 2005:392).

Mavi rengin etkisi üzerine psikolojik araştırmalar yapan Ketchman yaptığı deneylerle park halindeki iki mavi araç arasındaki boşluğun daha geniş algılandığını ve bu yüzden mavi araçların arasına park edilirken daha fazla kazanın meydana geldiğini kanıtlamıştır (Kıran, 1986, akt. Özdemir, 2005:392).

Renklerin bu etkileri görüldükçe öğrenme ortamlarındaki renk seçiminin önemi bariz olarak ortaya çıkmaktadır. Sınıf ve okul renklerine öğrenciler üzerindeki muhtemel etkileri göz önüne alınarak karar verilmelidir. Mavi ve yeşil tonlarının rahatlığı ve özgürlüğü simgelediği bilinmektedir. Kırmızı ve turuncu renkler ise uyarıcı renklendir. Renkler belirlenirken hangi kademe için uygulanacağı da önemli bir faktördür. İlköğretim öğrencileri için mavi ve pembenin açık tonları kullanılabilirken, 0-6 yaş aralığı için turkuaz tonları da tavsiye edilir. Koyu renklerin sınıflarda kullanılması karanlık bir ortam oluşturacağından uygun olmayabilir (Işık, 2004: 67; Özdemir, 2005: 392; Tutkun, 2003: 140).

1. YÖNTEM

Araştırmanın Önemi:

Bu araştırma ile eğitim sistemimize yön veren İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin, okul binalarının fiziki durumları ve problemleri konusundaki görüşlerinin tespit edilerek, eğitim çevrelerine ve ilgililere öneriler sunmak ve gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamaktır.

Araştırmanın amacı,

Bu araştırmada; İlköğretim okul binalarının fiziki durumlarını ve problemlerini Öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara yanıtlar aranmıştır.

1. İlkokul öğretmenlerinin okul binalarının fiziki durumları ve problemleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Ortaokul öğretmenlerinin okul binalarının fiziki durumları ve problemleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
3. ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin okul binalarının fiziki durumları ve problemleri hakkındaki görüşleri arasında fark var mıdır?

Bu çalışma nitel yaklaşımla tasarlanan çalışma betimsel tarama modelindedir. Çalışmada; fiziksel yapı ve problemlerini öğretmen görüşleri doğrultusunda yüz yüze tespit etmek amaçlandığından nitel yaklaşımın daha uygun olduğu kanaatiyle nitel olarak tasarlanmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırmalardır (Karasar, 2008: 77). Bu bölümde çalışma grubu, verilerin toplanması ve çözümlenmesine yer verilmiştir.

1.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Van ilinde yer alan kamu ilköğretim okullarında görev yapan 24 sınıf ve branş öğretmenidir. Katılımcıların belirlenmesinde farklı kıdem yılı, branş ve okullardan öğretmenlerin basit tesadüfi yöntemle seçilmesine önem verilmiştir.

1.2. Verilerin Toplanması ve Çözülmesi

Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Görüşme sorularının belirlenmesi için literatür taraması yapılmış ve uzman görüşüne başvurulmuştur. Ortaya çıkan görüşme sorularından bir ön görüşme formu oluşturulmuş ve forma son halini vermek üzere hem öğretmenlerden hem de alan uzmanlarından oluşan 5 kişilik gruba form gönderilmiş alınan dönütlere uygun olarak 10 sorulu yarı yapılandırılmış görüşme formuna son hali verilmiştir. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerle konu hakkındaki görüşleri sesli kayıt altına alınmış ve ses kayıtları yazılı hale getirilerek incelenmiştir. Katılımcı öğretmenler görüşülme sırasına göre G1, G2, G3 vb. şeklinde kodlanmıştır. Yazılı olarak toplanan veriler önce bilgisayar ortamında yazılı hale getirilmiş sonra da nitel araştırma tekniklerden içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Öğretmenlerin her bir soruya verdiği cevaplar benzer-

likleri bakımından temalara ayrılarak gruplandırılarak yorumlanmış, ayrıca bazı sorulara bazı cevaplar da aynen sunulma yoluna gidilmiştir. Çalışmanın güvenilirliğini arttırmak amacıyla bir uzmanın görüşlerinden yararlanılmıştır.

Görüşme formları tespit edilerek gidilen okullarda görüşmemizi kabul eden müsait durumdaki öğretmenlere bizzat verilmiş öğretmenlerin sözlü olarak verdikleri cevaplar tek tek kayıt altına alınmış, kayıtlar çözülmüş, tarafımızdan gruplandırılarak değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

2. BULGULAR

Bu bölümde ilköğretim okul binalarının fiziksel sorunlarını belirlemeyi amaçlayan bu nitel araştırma kapsamında katılımcı öğretmenlerin görüşme sorularına verdikleri yanıtların analizinden elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

2.1. Katılımcı Öğretmenlerin Okul Binalarının Yeterliliği Hakkındaki Görüşleri

Katılımcı öğretmenlerin önemli bir kısmı (G1, G3, G4, G6, G11, G12, G13, G14 ve G16) derslik sayısının yetersiz olduğuna vurgu yapmıştır. Öğretmen görüşlerine göre yeterli sayıda derslik olmadığı için sınıfların mevcut sayısı artmakta ve bu durum eğitim öğretim sürecine olumsuz etki yapmaktadır. Ayrıca yeteri kadar sınıf olmadığı için okullarda ikili öğretim yapılmaktadır (G6, G14 ve G16). Katılımcı öğretmenlerden bir kısmı dersliklerden daha fazla yararlanabilmesi için branş dersliklerinin oluşturulması gerektiğini ifade etmişlerdir (G1 ve G18). Bununla birlikte beş görüşmeci de derslik sayılarının yeterli olduğunu ifade belirtmiştir (G7, G8, G10, G21, G22). Görüşmecilerden üçü (G1, G2 ve G11) koridor büyüklüklerinin yeterli olduğunu, ikisi ise yeteri kadar geniş olmadığını söylemişlerdir. Görüşme yapılan öğretmenlerden sadece biri (G7) okul kütüphanesinden memnun olduğunu belirtmiştir, ancak altı katılımcı (G2, G4, G8, G11, G14 ve G15) okul kütüphanesinin ya yetersiz olduğunu ya da okulda hiç kütüphane olmadığını dile getirmiştir. Ayrıca katılımcılardan biri (G5) okul binasını oldukça hantal ve kasvetli bulduğunu söylerken bir diğeri (G19) okulun bulunduğu çevre ve veli profili itibari ile eğitime yeterince önem verilmediğini, dolayısıyla çevreden destek alamayan okulların öğrencilerin akademik başarılarını arttırmak yolunda yalnız kaldıklarını bu sebepten de okulun fiziksel problemlerinin çok arka planda kaldığını belirtmiştir. Katılımcı öğretmenlerin bazı görüşleri aşağıda verilmiştir:

G5: “Okul binamız yeterdi değil ayrıca oldukça hantal ve biraz da kasvetli. Bu kadar hantal binalar eğitim psikolojisi açısından uygun değil.”

G1: “Okulda yeteri kadar derslik yok. Bu yüzden sınıf mevcutlarımız özellikle bazı sınıflarda oldukça kalabalık. Seneye de bazı sınıfları birleştirmek zorunda kalacağız. Branş derslikleri zaten yok. Yapılamıyor da. Ben branş dersim için derslik istiyorum ama yer sıkıntısından dolayı yapılamıyor.”

G24: “Bana kalırsa okulumuzun bölümleri yetersiz durumda. Eğitim öğretimi sağlayabilmek için, sınıf sayısında bahçe düzeninde koridor genişliğinde ve temizlik anlayışında değişime gidilmeli.”

2.2. Katılımcı Öğretmenlerin Derslik Altyapısının Ders İşlemeye Uygunluğu Hakkındaki Görüşleri

Görüşme yapılan öğretmenlerin üçte biri (G3, G6, G7, G9, G10, G15, G18 ve G22) bir kısım sorunların olmasına rağmen derslik altyapısının genel olarak ders işlemeye uygun olduğunu dile getirmiştir. Bununla birlikte benzer bir çoğunlukla katılımcı öğretmenler derslik altyapısının yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir (G2, G4, G5, G16, G17, G19, G20, G23 ve G24). Öğretmenlerin en fazla dile getirdiği problemler ise kapı sıra ve pencerelerin eski ve kötü durumda olması ile özellikle de hala kara tahtaların kullanılması. Derslik altyapısını uygun bulmadığını belirten öğretmenlerin tamamı ile genel anlamda uygun bulunduğunu söyleyenlerden biri (G6) bu problemlerden en az birini dile getirmiştir. Görüşmecilerden biri (G17) dersliklerde perde problemi yaşandığını ve perdeleri öğretmenlerin aldığını ifade etmiştir. Bununla birlikte bir diğer katılımcı (G11) ise sınıftaki pencerelerin açılması diye civilendiğini dile getirmiştir. Görüşülen öğretmen görüşlerine bazı örnekler aşağıdadır:

G8: *“Aslında sıralarla ilgili biraz sıkıntı yaşıyoruz. Sıralar öğrencilerin yaşı ve boyuna uygun değil. Öğrencilerin ayakları yere değmiyor. Ancak, kapı pencerelerin iyi durumda olduğu söylenebilir.”*

G19: *“Sınıf altyapısı uygun mu diye sorulduğunda, bunu ders ders düşünerek bazılarına uygun denebilir. Ancak sınıfları hem ilk hem ortaokul öğrencileri kullanıyor. Yani 1A sınıfı ile 8A sınıfı aynı dersliği kullanıyor. Derslik yapısı bu yüzden uygun denemez. Hem 8. sınıf öğrencilerine hem de 1. sınıf öğrencilerine uygun olamaz zaten.”*

G17: *“Tam olarak değil. Sınıflar çok eski. Tebeşir kullanıyoruz hala. Sıralar aynı şekilde kötü durumda. Sınıflar çok kalabalık. Pencerelerde perde yok. Çoğu zaman perdeleri öğretmenler alıyor.”*

2.3. Katılımcıların Elektronik Donanımların Yeterliliği ve Etkililiği Hakkındaki Görüşleri

Görüşme yapılan öğretmenlerden altısı (G5, G8, G9, G13, G16 ve G17) okullarında elektronik donanımlardan orta seviye de yararlandıkları görüşündedirler. Katılımcı öğretmenlerden biri (G8) bazı öğretmenlerin sınıflarına projeksiyon alarak bu duruma çözüm aradıklarını belirtirken, bir diğer katılımcı (G5) okulda yeteri kadar bilgisayar olmadığından öğretmenlerin okula kişisel bilgisayarlarını getirerek dersleri bu şekilde takviye etmeye çalıştıklarını ifade etmiştir. Diğer görüşmeciler ders anlatımlarında yeterince elektronik donanım kullanmadıklarını ifade etmişlerdir. Bunun nedenleri ise elektrik kesintileri (G1, G2, G ve G15), internet bağlantısı problemleri (G9, G13 ve G14) ve donanım eksikliği (G6, G10, G18, G22 ve G24) olarak görülmektedir. Bununla birlikte bir çok katılımcı özellikle Fatih Projesine atıf yaparak sınıflarda akıllı tahta ve internet bağlantısına ihtiyaç olduğunu ifade etmişlerdir (G9, G10, G13, G16, G18 ve G19). Okullarda elektronik donanımların yeterliliği hakkında öğretmen görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

G8: *“Donanımlar yeterli değil bu yüzden bazı hocalar projeksiyon alıyor. Öğretmenler ellerinden geldiği kadar bu durumu dengelemeye çalışıyor.”*

G17: “Bir bilgisayar sınıfımız var. Bazen öğretmenler o sınıfı kullanmak için sıraya girip ders ayarlamaya çalışıyor. Ancak bu sınıfın olması yine de iyi. Çocuklar burada eğitsel ve eğlenceli filmler izleyebiliyor.”

G24: Branş öğretmenleri olarak olduğum için bu yetersizliği özellikle fark ediyoruz. Sınıflarda akıllı tahta, bilgisayar ve projeksiyon yok. Bu durum özellikle İngilizce derslerini etkiliyor. Öğretmen ve öğrencilerin bilgisayara ulaşım imkânı yok. Maalesef okulumuzun elektronik altyapısı yetersizdir.”

2.4. Katılımcıların Okullarının Gün Aşığı İle Aydınlanması Hakkındaki Görüşleri

Katılımcıların yarısından fazlası okullarının yeteri kadar güneş ışığı ile aydınlandığını belirtmişlerdir (G1, G3, G14, G18, G20 ve G23). Bununla birlikte üç katılımcı (G9, G12 ve G15) ise bazı sınıfların güneş ışığına fazla maruz kaldığını dile getirmişlerdir. Görüşülen öğretmenlerin yarısına yakını (G2, G6, G8, G19 ve G21) ise okullarının güneş ışığı ile aydınlanmasında sorun yaşadıklarını özellikle kuzey cephede bulunan sınıfların kış aylarından bundan etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Konu hakkında öğretmenlerin görüşlerine bazı örnekler şu şekildedir:

G19: “Okulumuz kuzey güney istikametine uzanmış durumda. Yani güneş bazı sınıflara sabah bazılarında öğleden sonra vuruyor. Tabii ikili eğitim verdiğimiz için bu durum özellikle kışın problemlere yol açıyor. Bazı sabahçı öğrencilerle, bazı öğlenci öğrenciler güneşi hiç görmüyorlar. Okulumuz maalesef güneş enerjisinden yeterli ölçüde yararlanmıyor.”

G12: “Evet fazlasıyla alıyor. Hatta gün ışığı alan sınıflarda perde eksik olduğunda çok da rahatsız ediyor.”

G24: “Okulun bir cephesi iyi aydınlanıyor ancak. Diğer taraf yeterli değil. Elektrikler de bazen olmayınca ya da arızalı olunca yetersiz kalıyor aydınlanma.”

2.5. Katılımcı Öğretmenlerin Okul Bahçesi Hakkındaki Görüşleri

Katılımcı öğretmenlerin neredeyse tamamı okul bahçesinin yeterince yeşillendirilmediği düşünmektedirler. Görüşmecilerden bir kısmı fidan dikilmesine rağmen öğrencilerin ve çevrenin yeterince özen göstermemesinden dolayı dikim işleminin başarıya ulaşmadığını ifade etmişlerdir (G8, G11, G19, G20 ve G22), bir kısmı ise bahçeyi yeşillendirmek için çalışma yapmayı planladıklarını belirtmişlerdir (G1, G2 ve G3). Bununla birlikte üç katılımcı okul bahçesinin yeşil alandan çok betonarme olduğunu ifade etmiştir (G5, G13 ve G16). Görüşmecilerden ikisi (G7 ve G11) ise okul bahçelerinin yeterince yeşil ve öğrenci ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olduğu görüşündedirler. Okul bahçesinin yeşillendirilmesi hakkında katılımcı öğretmen görüşlerine şu örnekler verilebilir:

G8: “Aslında yeşillendirme çalışması yapılıyor her sene ama çevresel koşullar yüzünden bu fideler büyümeden zarar görüyor. Öğretmenler, idare ve öğrenciler de ellerinden geleni yapıyorlar aslında.”

G5: “Bence okulumuzun en büyük problemi budur. Okulun bahçesi tamamen betonarme. Bahçemiz yok diyebiliriz. Bir iki köşede bir kaç cılız ağaç var ancak çok yetersiz.”

G16: “Okulun bahçesi yeteri kadar yeşil değil daha çok betonarme. Ben çocukların orda oynamasını, koşmasını istemiyorum. Düşme durumunda yaralanmalara yol açabilir.”

G17: “Okulumuzun bahçesi çok küçük de değil büyük de değil. Park da var basket ve voleybol sahası da var ancak alan küçük olduğu için hepsi iç içe. Yeşil alanımız yok maalesef.”

2.6. Katılımcı Öğretmenlerin Okullarının Sınıf Koridor ve Dış Cephe Boyasının Öğrenci Psikolojisi Üzerine Etkileri Hakkındaki Görüşleri

Katılımcı öğretmenlerin yarısı boya seçiminin uygun olmadığı görüşündedirler (G5, G11, G15, G19 ve G24). Görüşmecilerin ikisi (G4 ve G14) boya seçiminin öğrenci psikoloji üzerine çok fazla etki etmeyeceği görüşünde olduklarını paylaşmışlardır. Öğretmenlerin üçü (G5, G19 ve G24) renk seçimi yapılırken renklerin psikoloji üzerindeki etkilerinin göz ardı edilerek, temizlik ve ekonomiklik faktörlerine göre önem verildiğini düşünmektedirler. Bir kısım öğretmen ise kullanılan renk tonlarını koyu ve basık olarak nitelendirmekte ve özellikle de ilkokullarda daha renkli ve açık renkler kullanılması gerektiğini dile getirmektedirler (G6, G8, G11, G13, G15, G16 ve G20). Okulun koridor, sınıf ve dış cephe boyasının öğrenci psikolojisi üzerine etkileri hakkındaki öğretmen görüşlerine şu örnekler verilebilir:

G5: “Bu da oldukça bilinçsizce yapılıyor. Okulda görsel sanatlar öğretmeni olmasına karşın, tatillerde bize hiç sorulmadan öğretmenler odası mora boyanmış başka bir yer pembe boyanmış oluyor. Psikolojik etkisi hiç göz önüne alınmadan yapılıyor bu işler. Öğrencileri hangi renk derse motive eder diye düşünülmeden boya seçimi yapılmış.”

G4: “İlkokul olduğu için renklerin çok fazla etki edeceğini düşünmüyorum.”

G3: “Ben bu okulda göreve başlamadan önce sıkıntı vardı ama ben geldikten sonra düzeldi görsel sanatlar öğretmeni olarak ister istemez ilgilendik o konuyla ve uygun tonları seçtik.”

G19: “Okulumuz standart tipte boyanmış. Okul bahçe duvarı açık bordo renginde. İç cephe ise iki farklı renge boyanmış durumda daha kolay temizlensin diye. Büyük ihtimalle çok düşünülerek seçilmiş renkler değil. Zaten sınıfların bir kısmı farklı renklerde boyanmış. Bazı sınıflar sarıyken, bazıları mor. Aslında bunlar başarıyı arttırmadaki ana durumlardan sonra ekstra düzenlemeler. Ancak biz daha temel sorunlarla işlerle uğraştığımız için buna çok önem verildiğini düşünmüyorum.”

2.7. Katılımcı Öğretmenlerin Okullarında Engelli Bireyler İçin Alınan Özel Düzenlemeler Hakkındaki Görüşleri

Yirmi dört katılımcıdan sadece 7’si engelli bireyler için okulda özel bir düzenleme olduğunu ifade etmişlerdir (G3, G5, G6, G7, G8, G13 ve G15). Bu görüşmecilerin tamamı okulda engelli bireyler için yapılan düzenlemeler olarak merdiven rampası, engelli tuvaleti ve asansörden biri ya da bir kaçını saymıştır. Bunların dışında engelli bireyler için alınan

özel bir kolaylık olmadığını dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin üçte ikisi ise okulda engelli bireyler için herhangi bir düzenleme yapılmadığını ifade etmişlerdir. Öğretmen görüşlerine örnekler şu şekildedir:

G9: “Hayır özel bir düzenleme yok. Bu konuda eksiklikler var. Engelli öğrencilerimiz var ve bu yüzden öğretmenlerinden destek almadan bir yere gidemiyorlar veya tuvalet ihtiyaçlarını karşılayamıyorlar.”

G24: “Okulumuz maalesef mimari yapı olarak ana giriş kapısı dahil olmak üzere yüksek merdivenlere sahip. Engelliler için herhangi bir düzenleme yok maalesef.”

G6: “Aslında düzenleme var ama kullanılmıyor. Asansör, rampa merdivenler engelli tuvaletleri var. Aktif değil ancak düşünülmüş.”

2.8. Katılımcı Öğretmenlerin Okul Zili Hakkındaki Görüşleri

Araştırmaya katılan 24 öğretmenden sadece biri okul zilini rahatsız edici bulduğundan bahsetmiştir. Okul zili hakkında ilginç bulgulardan biri de beş katılımcının zili duymadıklarını belirtmeleri olmuştur (G1, G2, G5, G6, G9 ve G12). Bir görüşmeci okul zillerinin standart hale getirilmesi gerektiğinden bahsederken (G15), bir katılımcı (G13) okulda zil sesi olarak klasik müzik kullandıklarını, bir katılımcı (G16) iyi dersler dileyen sesli bir zil tonu kullandıklarını, diğer bir katılımcı (G2) ise canlı bir melodi kullandıklarını dile getirmişlerdir. Bununla birlikte öğretmenlerden biri (G24) okullarda farklı tarzlarda müziklerin zil sesi olarak kullanılabileceğini ya da özel günlerde zil sesi olarak özel seslerin kullanılabileceğini ifade etmiştir. Bir katılımcı ise okul zilinin ne olarak çaldığının bir önemi olduğunu düşünmediğini ifade etmiştir (G19). Aşağıda okul zili hakkında görüşülen öğretmenlerin görüşlerine örnekler verilmiştir:

G19: “Bunla ilgili bir çalışma var mı bilmiyorum ama bence çok önemi yok. Tuhaf bir örnek olacak ama Pavlov köpeğiyle deneyler yaparken ha kapı zili çalmış ha çan çalmış ha melodi çalmış. O kadar önemi yok, zilin işlevi önemli. Zilimiz klasik zildi ama değiştirdik. Öğretmenler ve öğrenciler için ayrı ziller kullanıyoruz. Zaten öğrencilerin içeri girerken zili pek umursadıklarını düşünmüyorum.”

G24: “Bu konuda katı düşüncelere sahip değilim popüler müzik, klasik müzik ya da günün anlamına uygun başka bir şeyler yapılabilir. Fakat şuanda kullanılan melodi beni rahatsız etmiyor.”

G15: “Okul zili beni rahatsız ediyor. Her okul istediği melodiyi kullanıyor. Kimi okul davul zurna çalıyor, kimi ‘Bu Akşam Ölürümü çalıyor, kimi ‘Türkiye’ mi çalıyor. Kimi normal zil sesini kullanıyor bence standart bir ses kullanılmalı hepsinde.”

2.9. Katılımcı Öğretmenlerin Öğrenci Lavabolarının Niteliği Hakkındaki Görüşleri

Görüşülen öğretmenlerin yarısından fazlası lavaboların kapasite olarak yeterli olduğunu düşündüklerini dile getirmişlerdir (G1, G3, G4, G10 ve G13). Katılımcıların bir kısmı lavabo boylarının olması gereken standartlarda olmadığını ve özellikle 1. ve 2. Sınıf öğrencilerinin

bunları kullanmada sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir (G2, G20, G23 ve G24). Katılımcıların yarısına yakını öğrenci lavabolarını yeterince hijyenik bulmadıklarını ifade etmişlerdir (G9, G11, G14, G15, G17 ve G18). Görüşülen öğretmenlerden iki si (G5 ve G19) öğrencilerin okulu sahiplenmediklerini ve okul lavabolarına kasten zarar verdiklerini söylerken diğer bir öğretmenlerden (G17) öğretmenlerin lavabolara peçete ve sabunları kendilerinin alıp bırakmalarını belirtmiştir. Katılımcıların konu hakkındaki görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir:

G5: “*Nitelik olarak iyi öğrencilerimiz bunları fazla tahrif ediyor. Anasınıfına kadar uygun lavabolar var. Ama öğrencilerimiz okulu sahiplenemiyor. Okulu yaşamının bir parçası olarak görmüyorlar ancak sanırım psikolojik olarak devlete karşı hincını lavabodan alıyorlar kapıdan çıkarıyorlar. Kırıp döküyorlar.*”

G24: “*Okulumuzun önemli problemlerinden biri. Çocuklara uygun hazırlanmamış. Lavabo boyları uygun değil. Ayrıca hijyen açısından da uygun değil bence En ufak bir hijyen belirtisi görmüyorum. Çok kötü durumdadır.*”

G12: “*Sayı olarak yeterli. Temizlik personelimiz de yeterli sayıda ve çalışıyorlar o yönden yeterli olduğunu düşünüyorum*”

2.10. Katılımcı Öğretmenlerin Okul Kantini Hakkındaki Görüşleri

Araştırma kapsamında görüşülen 24 öğretmenden dördte biri okullarında kantin bulunmadığını belirtmişler (G1, G2, G4, G11, G14 ve G16). Bu katılımcıların bazıları öğrencilerin ihtiyaçlarını okul yakınında bulunan bakkallardan karşıladıklarını ve satılan ürünlerin kalitesinden şüphe ettiklerini belirtirken (G1, G2 ve G14), biri ise öğrencilerin okula beslenme getirdiklerini ifade etmiştir (G16). Katılımcılardan yedisi okul kantinini hijyen açısından yeterli bulmadıkları dile getirmişlerdir (G3, G6, G12, G15, G19, G23 ve G24), üçte biri ise kantinlerinde hijyen açısından bir problem görmediklerini belirtmişlerdir (G5, G7, G8, G9, G10, G13, G17 ve G21). Katılımcılardan beşi (G5, G6, G7, G8 ve G9) okul kantinini yeterli kapasite olarak yeterli görmediklerini belirtmişlerdir, yine aynı sayıdaki öğretmen (G9, G12, G13, G15 ve G17) ise okul kantinini kapasite açısından yeterli görmektedirler. Öğretmenlerin okul kantini hakkındaki görüşlerine bazı örnekler şu şekildedir:

G19: “*Kantinimiz yeterince hijyenik değil. Tabi bana göre. Masaların hali berbat. Öğrenciler aslında mutlu halinden. Ama dünya standartlarına bakıldığı zaman hatta dünya standartlarını geçelim sıradan bir insanın aklına gelebilecek normal bir temizlikten de daha aşağıda. Tost makinesi falan hepsi dışarda. Zaten yedikleri yiyeceklerin sağlıklı olup olmadığı kuşkulu iken ortamın sağlıklı olması beklenemez. Kantinin karşısından hemen tuvaletler var zaten hal böyleyken çok sağlıklı bulmuyorum ki değil zaten.*”

G24: “*Ben kantinin denetiminin sağlıklı yapıldığını düşünmüyorum. Öğrenci ihtiyaçlarını da karşılayacak durumda olduğunu düşünmüyorum. Hem ücretlendirme hem hijyen konusunda yetersiz. Öğrencilerimizin büyük bölümü her teneffüs dışardaki bakkala giderek, kaçak yollarla getirilen kolaları alıyorlar. Bunlar da öğrenci sağlığını tehdit eder nitelikte. Hijyen açısından da yeterli olduğunu düşünmüyorum.*”

G12: “Çok hijyenik bulmuyorum. Kapasite olarak da yetersiz ve küçük olduğu kanaatindeyim. Çok fazla yiyecek alternatifi sunmuyor. Satılan şeyler açısından çocukların çok fazla yemesi gereken şeyler olduğunu düşünmüyorum.”

G1: “Okulumuzda kantinimiz yok. Okulun karşısında bir bakkal var oradan çocuklar alışveriş yapıyorlar. Satılan ürünler konusunda çok emin değilim. Genelde düşük kalite ürünler satılıyor.”

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Verilen eğitimin amacı niteliği ve verimliliği arttırmak şüphesiz eğitim örgütleri olan okulların en temel amaçlarından biridir. Bunun sağlanabilmesi için iyi yetişmiş öğretmenlere, eğitim bilimcilere ve yöneticilere ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak bunlar sağlanırken, eğitim ortamlarında da fiziksel düzenlemelere gidilmeli, eğitim öğretim sağlayacak tedbirler alınmalı ve düzenlemeler yapılmalıdır. Aksi takdirde fiziksel olarak sorunlu bir eğitim ortamından en yüksek seviyede çıktı beklemek gerçekçi olmayacaktır.

Işık'a (2004:62) göre öğretim ortamlarının uygun bir fiziksel düzene sahip olmasının üç temel fonksiyonu vardır. Bunlar: (1) Öğrencilerin daha kolay öğrenmesini sağlamak, (2) Öğrencileri fiziksel olarak rahat ettirmek ve (3) öğrencileri derse karşı motive etmektir. İlköğretim okul binalarının fiziksel problemlerini belirlemeyi amaçlayan çalışmanın bulgularına göre görüşülen öğretmenlerin yarısına yakını okulda derslik sayısının azlığını dile getirmiştir. Yeteri kadar derslik olmadığı için sınıf mevcutlarının arttığı, ikili eğitimin yapıldığı belirlenmiştir. Bu durum eğitim öğretim çalışmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Katılımcı öğretmenlerden bir kısmı okullarında branş derslikleri oluşturmak istediklerini ancak yeteri kadar derslik bulunmadığı için bunu gerçekleştiremediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca Ellis'e (1984) göre küçük sınıflar ilköğretimin ilk sınıflarında özellikle de okuma yazma ve matematik öğretiminde küçük sınıflar daha etkilidir (Akt. Işık, 2004:64). Bu bulgular göz önüne alındığında okullarda derslik eksikliği probleminin sınıf mevcutlarını artırarak değil, yeni derslikler oluşturarak çözülmesi gerektiği söylenebilir.

Katılımcı 24 öğretmenden sadece birinin okul kütüphanesinden memnun olduğunu dile getirmesi, altı katılımcının ise kütüphanenin ya hiç olmadığını ya da çok yetersiz olduğunu ifade etmesi oldukça kaygı verici bir durumdur. Okullarda nitelikli kütüphanelerin bulunmasıyla, öğrencilerin uygun okuma kaynaklara erişiminin sağlanmasına, okuma ve araştırma alışkanlığı kazandırılmasına katkıda bulunulmalıdır. Bu şekilde öğrencilerin okuduklarını anlama düzeyleri artarak akademik başarılarına da destek olunabilir.

Görüşülen öğretmenler dersliklerin uygunluğu konusunda neredeyse tam olarak ikiye ayrılmış durumdadırlar. Derslikler hakkında öğretmenlerin en sık rahatsızlıklarını belirttikleri konular eski tip tahtaların işlevsizliği; kapı, sıra ve pencerelerin eski ve kötü durumda olmasıdır. Bununla birlikte ikili öğretim yapan okullarda aynı sıraların hem ilkokul hem de ortaokul öğrencileri tarafından kullanılması da bazı sorunları beraberinde getirmektedir.

Araştırma sonucunda katılımcı öğretmenlerin önemli bir kısmının okullarında elektronik donanımlardan yeterli seviyede yararlanamadıkları görüşünde oldukları tespit edilmiştir. Öğretmenler dersleri öğrenciler için daha ilgi çekici kılmak ve öğrencilere bilişsel, duyuşsal ve görsel açıdan daha zengin bir ders ortamı sunabilmek için bireysel çabalar içindedirler. Okullarda internet bağlantı problemlerinin yaşandığını, derslerinde teknolojiyi daha verimli kullanmak isteyen öğretmenlerin donanım eksikliği ile karşı karşıya kaldığı söylenebilir. Fatih projesi ile ortaöğretim okulları elektronik donanım zenginliği ve erişilebilirliği konusunda önemli gelişmeler kaydederken, ilkokulda görev yapan öğretmenlerin de Fatih Projesine atıf yaparak sınıflarında akıllı tahta ve internet bağlantısına ihtiyaç olduğu görüşündedirler.

Okul binalarının planlamaları yapılırken, göz ardı edilen belki de en önemli noktalardan biri de gün ışığı ile aydınlanmalarıdır. Araştırma kapsamında görüşülen öğretmenlerin yarısına yakını gün ışığından yararlanmada sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Özellikle kuzey cephede bulunan sınıfların yeteri kadar gün ışığı ile aydınlanmadığı tespitinde bulunulmuştur. Araştırmanın yapıldığı Van ilinin iklimsel özellikleri göz önüne alındığında özellikle sert geçen kış aylarında bazı okulların özellikle kuzey cephede bulunan sınıfların ve bahçesinin kullanımında sorunlar yaşandığı görülmektedir. Okul dizaynlarının okulun yapılacağı özel çevre göz önüne alınarak yapılması gerekliliği göze çarpmaktadır.

Öğretmenlerin okul bahçesi hakkındaki görüşleri farklılaşmakla beraber genel olarak okul bahçesinin yeterince yeşillendirilmemiş olduğu kanısındadırlar. Özdemir ve Yılmaz (2009) kullanıcıların ve okul yönetimlerinin okul bahçelerinin fiziksel ve peyzaj özelliklerini yeterli bulmadıklarını ortaya çıkarmışlardır (Akt. Karatekin ve Çetinkaya, 2013:309). Okul bahçesinde zaman zaman ağaçlandırma çalışmalarının yapıldığı anlaşılmaktadır ancak öğretmenlerin, öğrencilere yeşili koruma bilincinin yeterince verilemediğini bazen ise okul çevresinin sorumluluk almamasından kaynaklı yapılan ağaçlandırma çalışmalarının tam anlamıyla başarıya ulaşmadığı görüşleri mevcuttur. Sivil toplum örgütleri, belediye ve valilik gibi yerel yönetimlerin bu konuda okullarla ve milli eğitim müdürlükleriyle koordineli çalışmaları gerekmektedir. Bu konuda özellikle öğrencilere bilgilendirme seminerleri verilmeli, öğrencilere sorumluluk verilerek düzenlenecek ağaç dikme ve yeşillendirme çalışmaları daha kapsamlı yapılmalı ve yeşillendirme projelerinin sürekliliğinin sağlanmaması için çaba sarf edilmelidir. Bununla birlikte bazı okul bahçelerinin betonarme ya da asfalttan oluştuğu görülmektedir. Bunun önüne geçilmesi için okul bahçelerine yeşil alanlar ile beraber spor alanlarının da yapılması gerekmektedir. Bu konuda Siirt Valiliği, SODES ve Siirt Milli Eğitim Müdürlüğü'nün koordineli yürüttüğü "Okulun Sokaktan Farkı Olsun Projesi" örnek gösterilebilir. Proje kapsamında çocuğa okulu sevdirmek, çocukları kötü alışkanlıktan korumak, boş zamanlarını sokaktan çok okulda geçirmelerini sağlamak, hem akıl hem de oyun dünyalarına hitap edebilmek, okul ile sokak arasında fark olduğunu göstermek, okuldaki Beden Eğitimi ve Spor derslerini daha işler hale getirmek gibi amaçlarıyla Siirt ilindeki okullara spor alanları inşa edilmiş ve öğrencilerin hafta sonları da dâhil olmak üzere okulda daha fazla zaman geçirmeleri hedeflenmiştir (Milliyet, 14.03.2014).

Okul binalarının uygun eğitim ortamları haline getirilmesi amacıyla, eğitim yapılarının mimari ve mühendislik projelerinin hazırlanması tek başına yeterli olmamaktadır, dış cephe ve iç mekânlarının renk uyumu da önemli bir faktördür. Eğitim yapılarının cepheleri ve iç mekânlarının renk seçiminde, koyu ve parlak renkler tercih edilmemeli, pastel renkler seçilmeli, dış cephelerde mavi, lacivert, bordo, kırmızı ve koyu yeşil renkler uygulanmamalıdır (Milli Eğitim Bakanlığı, [MEB], 2012). Araştırma bulgularına göre okul binalarının iç ve dış mekan renklerinin seçiminde, renklerin psikoloji üzerindeki etkisinin göz önüne alındığı her okul için söylenemez. Katılımcı öğretmenlerin bir kısmı renk seçimlerinin psikolojik etmenlerden ayrı olarak genelde elde bulunan renkler değerlendirilerek ya da “nasıl daha az kirlenir?” düşüncesiyle yapıldığını düşünmektedir. Çabuk (2006:1) okul binalarının renk seçimleri yapılırken kullanıcıların psikolojik gereksinimlerinin yeterince önemsenmediğini ya da “görsel konfor” kavramının kişisel gelişim üzerine etkisinden haberdar olunmadığını dile getirmiştir. Bunun yanı sıra okul renklerini basık ve fazla koyu bulan öğretmenlerin sayısı da anımsanamayacak seviyededir. Renk seçimlerinde MEB’in hazırlamış olduğu genel ilkelere okulların gerek kaynak sıkıntısı gerekse bilgi eksikliğinden kaynaklı olarak uymadığı durumların olduğu aşikârdır. Bunun önüne geçilebilmesi ve okul yapılarının renk seçimi olarak da eğitim öğretim çalışmalarını kolaylaştıracak niteliğe kavuşması için okulların bu konularda özellikle tamiratların yapıldığı yaz aylarında daha sık bilgilendirilmesi ve denetlenmesi, maddi olarak desteklenmesi gerekmektedir. Okulda görev yapan Görsel Sanatlar, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Öğretmenlerinin veya akademisyenlerin bu konuda görüşlerinin alınması gerekmektedir.

Okullarda engelli bireylerin eğitimlerine devam edebilmeleri için psikolojik olarak arkadaşlarından ve öğretmenlerinden destek almaları oldukça önemlidir. Ancak bu desteğin sağlandığı durumlarda bile engelli bireyler eğitim yapılarının fiziksel özelliklerinden kaynaklı diğer öğrencilerin karşılaşmadıkları bazı problemlerle karşılaşmaktadırlar. Eğitim yapıları tasarlanırken bu bireylerin ihtiyaçlarının da mutlaka göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Katılımcı öğretmenlerin yüzde yetmiş okullarında engelli bireyler için özel bir düzenlemenin bulunmadığını belirtmişlerdir. Diğer öğretmenler ise alınan tedbirlerin merdiven rampası, engelli tuvaleti ya da asansörden biri ya da bir kaç ile sınırlı olduğunu belirtmişlerdir. Karasolak (2009:135)’a göre ise bunlara ek olarak engelli bireyler için bahçe, bahçe yolları, elektrik anahtarı, sıra, masa ve soyunma odası da engelli bireyin kullanabileceği şekilde düzenlenmelidir. Okul yapılarının tamamında inşasıyla birlikte asansör ve engelli tuvaleti gibi tedbirler alınmalıdır bununla birlikte eğitime devam eden engelli bireyin engel türüne ve özelliklerine göre de ek düzenlemeler yapılmalıdır. Katılımcı öğretmenlerden birinin engelli öğrencilerini tuvalete öğretmenlerinin götürmek durumunda kaldığını belirtmesi ve aynı katılımcı öğretmenin okullarında engelli bireyler için engelli tuvaleti de dâhil herhangi bir düzenlemenin olmadığını dile getirmesi oldukça çarpıcıdır.

MEB (2008) okullara gönderilen genelge ile okul zili olarak çevreyi rahatsız etmeyecek bir melodinin kullanılmasını, zil süresinin 5 saniye ile sınırlandırılması gerektiğini ve okulda eğitimin olmadığı zamanlarda zil sisteminin kapatılması gerektiğini bildirmiştir.

Araştırma bulguları incelendiğinde okullarda genelge de bildirilen kurallara genel anlamda uyulduğu anlaşılmaktadır. Ancak zil sesinin okulun tüm sınıflarında duyulması ile ilgili problem yaşanmaktadır. Bazı öğretmenler ders zilini duymadıklarını belirtmişlerdir.

Öğrenci lavabolarına ilişkin öğretmen görüşleri, okullarda kapasite olarak genel anlamda yeterli sayıda lavabo bulunduğu ancak lavaboların temizlik açısından zaman zaman problemler yaşandığı yönündedir. Bu bağlamda öğrencilere lavaboları daha özenli kullanmalarına yönelik özendirici kampanyalar yürütülebilir. Bazı okul lavabolarında sabun, peçete ve tuvalet kâğıdı gibi temizlik malzemelerinin eksik olduğu ve öğretmenlerin bu eksiklikleri kapatmaya dair çabaları olduğu görülmektedir. Okulların bu ihtiyaçlarını karşılamaları için ek ödeneklerle desteklenmeleri öğrenci sağlığı açısından önemli görülmektedir. Bununla birlikte lavabo boylarının öğrencilerin gelişimsel özelliklerine uygun olmadığı şeklinde görüş bildiren katılımcılar da mevcuttur. Lavaboların özellikle ilköğretimin birinci kademesi için yeniden düzenlenmesi gerekli görülmektedir.

Okul kantinlerini kapasite ve hijyen açısından değerlendirmeleri istendiğinde katılımcı öğretmenlerin dörtte birinin okullarında kantin bulunmadığını belirttikleri görülmektedir. Öğrenciler bu ihtiyaçlarını okul çevresindeki bakkallardan karşıladıkları ve öğretmenlerin bu bakkalların hijyenik bulmadıkları, satılan ürünleri güvenilir görmedikleri anlaşılmaktadır. Bu sorunun çözümü için kantin bulunmayan okullara mutlaka kantinler açılmalı ve MEB kriterlerine göre düzenli olarak denetlenmelidir. Kantinlerin hijyenik ve yeterli kapasitede olup olmadığı hakkındaki öğretmen görüşleri çeşitlilik arz etmektedir. Kantini hijyenik bulan öğretmenler toplam katılımcıların yaklaşık olarak %30'u dur. Bu veriler göz önünde bulundurulduğunda okul kantinlerinin daha sık ve ayrıntılı olarak hem okul yöneticileri hem de MEB ilgili birimleri tarafından denetime tabi tutulması öğrenci sağlığı açısından önem arz etmektedir.

Son yıllarda yapılan çalışmalarla eğitim yapılarının fiziki durumları ile öğrencilerin okuma yazma ve matematik başarıları arasında ilişki olduğunun ortaya çıkarıldığını ifade etmiştir (Karasolak, 2009:3). Bununla birlikte öğrencilerin günün önemli bir bölümünü okulda geçirdikleri düşünüldüğünde öğrenci sağlığı açısından da alınacak önlemlerin ve yapılacak iyileştirmelerin hayati önem arz ettiği açıktır. Son yıllarda, özellikle 2005'te Türk eğitim sistemi yapılandırmacı yaklaşıma göre düzenlemeye başlandıktan sonra, çok önemli değişikliklere ve iyileştirmelere imza atılmıştır. Ancak bunlar yapılırken okulların fiziki yapılarının bu değişimlere yeterince ayak uyduramadıkları görülmektedir. Tüm bunlar göz önüne alındığında hedeflenen çağdaş eğitimi vermekte bir adım daha ileri gidilebilmesi için ilköğretim okul binalarının fiziki durumlarının düzenlemeye ihtiyaç duyduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Akkalkan, H. (2009). *Ankara İli Çankaya İlçesinde Okul Büyüklüğünün Öğrencilerin Akademik Başarısı, Okula Devamı ve Disiplini İle İlişkisi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çabuk, G. (2006). *İlköğretim Binalarının Renk Açısından Değerlendirilmesi*, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Dinç, P. & Onat, E. (2002). Bir İlköğretim Yapısının Bina Programı ve Tasarımı Bağlamında Değerlendirilmesi, *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 17, 35-55.
- Eren, E. (1993). *Yönetim Psikolojisi*, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Hayta, A. B. (2007). Çalışma Ortamı Koşullarının İşletme Verimliliği Üzerindeki Etkisi, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 21-41.
- Işık, H. (2004). Öğrenme Ortamlarının Fiziksel Düzeni, *Sınıf Yönetimi*, (Ed. Mehmet Şişman ve Selahattin Turan), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karadolak, K. (2009). *Mimari Özellikleri Farklı İlköğretim Okullarındaki Öğrenci ve Öğretmenlerin Okullarının Bina ve Bahçeleri Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Karatekin, K. & Çetinkaya, G. (2013). Okul Bahçelerinin Çevre Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi (Manisa İli Örneği), *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (27), 307-315.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2012). Eğitim Yapıları Mimari Proje Hazırlama Genel İlkeleri, [http://mevzuat.meb.gov.tr/html/genelge\(2012-5\).pdf](http://mevzuat.meb.gov.tr/html/genelge(2012-5).pdf). (15.07.2014).
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2008). Zil Seslerinin Oluşturduğu Gürültü (2008/30 sayılı Genelge).
- Milliyet. (2014). Siirt'te "Okulun Sokaktan Farkı Olsun Projesi", <http://www.milliyet.com.tr/siirt-te-okulun-sokaktan-farki-olsun-siirt-yerelhaber-80853>. (14.03.2014).
- Öğülmüş, S. & Özdemir, S. (1995). Sınıf ve Okul Büyüklüğünün Öğrenciler Üzerindeki Etkisi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 1, 261-273, <http://kuey.net/index.php/kuey/article/view/776>. (17.03.2014).
- Özdemir, T. (2005). Tasarımda Renk Seçimini Etkileyen Kriterler, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(14), 391-402.
- Tutkun, Ö. F. (2003). Sınıfta Yerleşim Düzeni, *Sınıf Yönetimi*. (Ed. Zeki KAYA), Ankara: Pegem A Yayıncılık.

